

M A T E R I Á L Y

CESTOVNÉ ZÁZNAMY KRÁĽOVSKÉHO KOMORNÍKA MARKA Z VYSOKÉJ Z ROKU 1517 (EDÍCIA)

RASTISLAV L U Z

LUZ, Rastislav. The travel records of the royal chamberlain Mark of Vysoká from 1517 (edition). *Historický časopis*, 2019, 67, 2, pp. 311-332, Bratislava.

Mark of Vysoká chamberlain to King Louis II was sent on a mission to the Ottoman Empire in 1517. His aim was to meet Prince Süleyman, son of Sultan Selim, and if possible also meet the imprisoned Hungarian envoy Barnabas Béley. Mark and his group achieved the aim of their mission in a short time – after 19 days of travel. He kept a detailed record of his stay in the city of Edirne and return journey, but only three fragments survive today. The study presents an analysis of the historical context of the mission and an edition of the surviving fragments of Mark's record of the journey. Key words: Medieval accounts. Everyday life. Ambassadors. Mark of Vysoká. Edirne (Turkey).

DOI: <https://doi.org/10.31577/histcaso.2019.67.2.6>

Medzinárodné diplomatické styky sa až do 15. storočia zakladali len na existencii ad hoc vyslancov, ktorých diplomatická misia sa týkala riešenia konkrétnej záležitosti. Po vzniku rezidentných ambasád, ktorých myšlienka sa zrodila v talianskych mestských štátoch, sa tento systém v priebehu 16. storočia uplatnil aj v najvýznamnejších európskych krajinách.¹ Svoje miesto ale do konca stredoveku nenašiel v komunikácii medzi uhorským a osmanským panovníckym dvorom, a to aj napriek tomu, že obe susediace krajiny udržiavali priebežné kontakty.

Mierové snahy Mateja Korvína vyvrcholili v roku 1483 uzatvorením mierovej zmluvy medzi ním a sultánom Bajazidom II. (1481 – 1512). Zmluvou dohodnuté päťročné obdobie mieru bolo v roku 1488 predĺžené o ďalšie tri roky.² Napriek občasným vojenským potýčkam sa túto dohodu darilo vždy naďalej obnovovať a prímerie bolo naposledy uzatvorené v roku 1511 na ďalších päť rokov.³ Situá-

1 YURDUSEV, A. Nuri (ed.). *Ottoman Diplomacy: Conventional or Unconventional?* Hampshire: Palgrave Macmillan, 2004, s. 10. ISBN 9781349403066.

2 NETTLETON FISHER, Sydney. *The Foreign Relations of Turkey 1481–1512*. Urbana: University of Illinois Press, 1948, s. 33.

3 FODOR, Pál – DÁVID, Géza. Hungarian-Ottoman Peace Negotiations in 1512–1514. In DÁ-

ciu ale skomplikovala Bajazidova abdikácia (a následná smrť) hneď v nasledujúcom roku a zasadnutie jeho syna Selima I. (1512 – 1520) na osmanský trón. Zmena panovníka znamenala aj potrebu ďalších rokovaní, v ktorých Uhorsko postupne reprezentovali vyslanci Félix z Raguzy (1512 – 1513), Ján Zolthay (1513), Martin Czobor (1513) a napokon Barnabáš Bélay, ktorý bol k sultánovi vyslaný koncom roka 1513 a jeho pobyt sa po nezdare pri rokovaníach neplánovane predĺžil až do roku 1519. Bélay bol počas tohto obdobia držaný prakticky ako rukojemník v domácom väzení postupne v rôznych mestách ríše. Keďže v rokoch 1515 – 1516 vzišla zo strany Selima snaha o uzatvorenie nového prímeria s Uhorskom, postavenie vyslanca sa podstatne zlepšilo. Napriek tomu bol ale ešte aj v rokoch 1516 – 1517 donútený absolvovať so sultánom jeho ťaženie na Blízkom východe, kde bol miestnym obyvateľom dokonca ukazovaný ako uhorský kráľ. Počas nových rokovaní o mieri sa však podarilo obnoviť kontakt medzi predstaviteľmi Uhorska a zadržívaným vyslancom a tieto styky sa až do jeho prepustenia (1519) už neprerušili. Poslovia so správami a inštrukciami tak opakovane cestovali medzi Budínom a Osmanskou ríšou.⁴

Jedným z týchto poslov bol aj kráľovský komorník Marek. Podľa zachovaného sprievodného listu vystaveného v Budíne 22. marca 1517 mal navštíviť princa Süleymana, Selimovho syna, a riešiť s ním „isté pochybnosti“, ktoré sa objavili pri rokovaní o prímerí a mieri. Podľa možností sa mal Marek stretnúť aj s vyslancom Bélayom.⁵ Tento Marek bol v literatúre stotožnený s Markom Mislenovičom, kráľovským komorníkom a bývalým chorvátsko-slavónskym bánom (1505 – 1507). Objav troch doteraz nepublikovaných zlomkov cestov-

VID, Géza – FODOR, Pál (eds.). *Hungarian-Ottoman Military and Diplomatic Relations in the Age of Süleyman the Magnificent*. Budapest: Loránd Eötvös University, Hungarian Academy of Sciences, 1994, s. 15-16. ISBN 9638312319.

4 FODOR – DÁVID, ref. 3, passim (k Bélayovmu osudu osobitne na s. 37-38).

5 Kvôli jeho dôležitosti uvádzame celé znenie listu: „*Illustris ac generose domine et frater nobis honorandissime! Salutem et prosperitatem cum omni genere amicitie. Mittis regia maiestas dominus noster generosissimus ad serenissimum principem dominum zwlthanum Zýleýmen, filium serenissimi et excelentissimi principis et domini, domini T. et T. magni Thurcorum imperatoris etc., hunc nobilem virum Marcum, aulicum sue maiestatis, propter certa dubia, ut eo citius in negotio trewgarum et pacis, quod inter maiestatem suam regiam et cesarem maiestatem, ut scitis, pro nunc tractatur, finem facere possimus. Et ideo rogamus amicitiam vestram, velit committere, ut idem Marco (!), nuncius prefate regie maiestatis, si qui forte vellent eum admittere, ad prefatum oratorem maiestatis regie, egregium videlicet Barnabam Belay admitteretur, et quod possit cum eodem loqui, et tandem ad nos cum pace et incolumitate redire, quo et nos eo celerius in predicto negotio pacis et trewgarum finem faciamus et hunc quoque oratorem cesaree maiestatis incolumem remitamur. Cum hiis illustrem dominacionem vestram bene valere optamus. Datum Bude, XXII marci anno Domini etc. (!) 1517.*“ List sa zachoval v dobovom odpise bez uvedenia vydavateľa. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Regnicolaris levéltár, Archivum regni (DL 24 391).

ných záznamov, ktoré sa zachovali roztratené medzi internými hospodárskymi písomnosťami v súkromnom archíve Bratislavskej kapituly, stavia toto poslanstvo do nového svetla.⁶

Pri konfrontácii údajov z literatúry a zo zlomkov je na prvý pohľad zrejmý rozpor v identifikácii osoby, ktorá mala predmetné poslanstvo viesť. Namiesto Marka Mislenoviča zlomky uvádzajú meno Marka z Vysokej (*de Vizoka*). Sprievodný list k tejto otázke neposkytuje žiadne informácie, keďže posla označuje len krstným menom. Zdôvodnenie, prečo by malo ísť práve o Mislenoviča, nenachádzame ani v literatúre.⁷ To, že na čele posolstva nemohol stáť práve Mislenovič, potvrdzuje najmä fakt, že v roku 1517 bol už niekoľko rokov po smrti.⁸ No naopak, ani zlomky samotné neobsahujú priamy údaj, ktorý by ich dovolil spojiť s posolstvom z roku 1517. Jedinou indíciou je datovanie prvého záznamu z prvého zlomku, podľa ktorého skupina Marka z Vysokej dorazila do osmanského Edirne na Zelený štvrtok, bez udania roku či denného dátumu. Mohol Marek z Vysokej svoju cestu z Budína do Edirne absolvovať medzi 22. marcom, keď bol vystavený sprievodný list, a 9. aprílom, na ktorý v roku 1517 pripadol Zelený štvrtok?

Lehota 19 dní na cestu dlhú asi 1 200 kilometrov sa zdá byť príkrátka. Avšak pri porovnaní s informáciami o iných podobných posolstvách sa javí byť reálnou. Keď bol v roku 1513 na rokovania so sultánom vyslaný Ján Zoltay, vyrazil z Budína okolo 20. júna a naspäť sa vrátil 15. augusta – na celú (obojsmernú)

6 Všetky tri zlomky sa nám podarilo identifikovať a vzájomne prepojiť počas prípravných prác k edícii LUZ, Rastislav. *Účtovné registre Bratislavskej kapituly*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2018, 288 s. ISBN 9788022346368. Práca je prvým zväzkom edičnej rady *Documenta Posoniensia*.

7 Mislenoviča ako posla uvádza naposledy práca FODOR – DÁVID, ref. 3, s. 37-38, a to bez uvedenia pochybností o jeho identifikácii. Odkazuje pritom na prácu KOVÁCS, Péter E. Jajca és az 1519-es magyar török béke. In *Levéltári Közlemények*, 1992, roč. 63, s. 92. ISSN 0015542X. Tu sa uvádza priezvisko Mislenoviča len v zátvorke, autor teda nepovažoval jeho identifikáciu za jednoznačnú. Kovácsova práca odkazuje na tri zdroje – už citovaný sprievodný list (ktorý spomína len krstné meno); na prácu TARDY, Lajos. *Régi magyar követjárások Keleten*. Budapešť: Akadémiai Kiadó, 1971, s. 73-78 (o tomto konkrétnom posolstve sa vôbec nezmieňuje, hovorí len o osudoch Bélaya) a napokon na prácu TÖRÖK, Pál. A mohácsi vész diplomáciai előzményei. In LUKINICH, Imre (ed.). *Mohácsi Emlékkönyv 1526*. Budapešť: Királyi Magyar Nyomda, 1926, s. 148, ktorá nám ako jediná pri písaní tejto štúdie nebola dostupná.

8 Zomrel niekedy v rokoch 1508 – 1509. Porov. LUKSICS, Pál. Kinizsyné Magyar Benigna örökösei. In *Turul*, 1934, roč. 48, č. 3-4, s. 74. Tento čas jeho úmrtia nepriamo potvrdzuje aj najnovšia uhorská svetská archontológia, ktorá ho po roku 1507 nespomína v žiadnej funkcii. Porov. C. TÓTH, Norbert et al. *Magyarország világi archontológiája 1458–1526. I. Főpapok és bárók*. Budapešť: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2016, s. 344. ISBN 9789634160342.

cestu teda potreboval asi 57 dní. Necestoval však do Edirne, ale do „provincii“ – zrejme teda ďalej ako komorník Marek.⁹ Iným príkladom sú zápisky českého šľachtica Václava Vratislava z Mitrovic, ktorý bol členom posolstva v roku 1591. Jeho skupina vyrazila z Budína 14. októbra a v Edirne bola už 16. novembra. Počas putovania ale asi osem dní strávila odpočinkom a tak jej cesta trvala v skutočnosti iba 25 dní. Skupina pozostávala z viac ako 50 osôb a viezla so sebou množstvo darov pre sultána.¹⁰ Na základe toho teda môžeme usúdiť, že podstatne menšia Markova skupina¹¹ mohla naozaj celú cestu absolvovať za 19 dní medzi 22. marcom a 9. aprílom 1517.¹²

Dôležitá je tiež otázka cieľa cesty – sprievodný list ani tu neposkytuje žiadne informácie okrem toho, že posol sa mal stretnúť s princom Süleymanom a nie so sultánom Selimom. Je to logické, keďže (ako už bolo uvedené vyššie) Selim sa práve nachádzal na Blízkom východe a spolu s ním tam bol aj Bélay. Počas Selimovej neprítomnosti mal Süleyman na starosti práve zabezpečenie obrany mesta Edirne, teda toho mesta, do ktorého dorazilo posolstvo Marka z Vysokej.¹³ K stretnutiu medzi komorníkom Markom a princom Süleymanom napokon zrejme nedošlo. Nespomína sa totiž počas prvých 27 dní, ktoré sú obsiahnuté v záznamoch prvého zlomku, a je málo pravdepodobné, že by ho princ prijal po viac ako mesiaci čakania. Marek sa nemohol stretnúť ani s Bélayom – ten musel v tom čase hrať svoju rolu v Selimovom sprievode. I keď v zázname z 27. dňa

9 FODOR – DÁVID, ref. 3, s. 24.

10 Jeho záznamy z cesty vyšli vo viacerých vydaniach. Najnovšie asi VRATISLAV Z MITROVIC, Václav. *Příhody Václava Vratislava z Mitrovic*. Doslov, vysvětlivky a poznámky napsal Alois Bejblík. Praha: Mladá fronta, 1977, 160 s.

11 Cestujúca skupina sa skladala z prekvapivo malého počtu členov, ktorý však zodpovedal jej účelu – sprostredkovať kontakt medzi kráľovským dvorom a jeho vyslancom. Okrem samotného Marka z Vysokej sa v záznamoch spomína celkom sedem alebo osem ďalších spulucestujúcich – Andrej, Gregor, Gregor Literát (možno totožný s predošlým), Šimon, Ladislav, kuchár Michal (*cocus*), kočiš Ján (*curripher*) a sluha Ján (*famulus*). O tom, že v prípade člena skupiny menom Ján je treba rozlišovať dve osoby, svedčí záznam z 29. mája, keď Marek vyplatil sumu dva denáre Jánovi, ktorého označil prívlastkom sluha, čo následne preškrtol a prepísal na kočiš. V prípade viackrát spomínaných sluhov (*famuli*) sa nedá určiť, či ide o ďalšie osoby alebo niekoho z už vymenovaných členov posolstva. Keďže v zázname z 19. apríla sa uvádza, že počas pobytu v Edirne bola zabezpečená strava pre 14 koní, môžeme predpokladať, že vymenovaných osem osôb (alebo deväť v prípade prítomnosti dvoch Gregorov) tvorilo takmer celú vyslanú delegáciu.

12 Pre úplnosť môžeme dodať, že takáto rýchlosť (najmä pokiaľ ide o časť absolvovanú jazdou na koni aj s prípadným použitím vozov) sa javí reálnou aj z hľadiska dobových možností cestovania. Porov. DVORÁKOVÁ, Daniela. *Koň a člověk v středověku. K spolužití člověka a koňa v Uhorském království*. Budmerice: RAK, 2007, s. 163-165. ISBN 9788085501384.

13 DEWALD, Jonathan (ed.). *Europe 1450 to 1789. Encyclopedia of the early modern world. Volume 5*. New York: Charles Scribner's Sons, 2004, s. 542 (heslo Suleiman I). ISBN 0684312050.

pobytu (5. mája) sa spomína bližšie neurčený *dominus orator*, ktorý platil za potraviny, nemôže byť automaticky stotožňovaný s Bélayom. Mohol to byť niekto z mnohých členov jeho skupiny,¹⁴ možno dokonca aj vyslanec inej krajiny spriatelenej s Uhorskom, ktorý tiež čakal na prijatie u zástupcu Osmanov.

Na základe uvedených skutočností tak môžeme posolstvo z marca 1517, ktoré viedol kráľovský komorník Marek, stotožniť s tým, ktoré viedol komorník Marek z Vysokej a o ktorom sa zachovali informácie prostredníctvom jeho cestovných záznamov.

O kariére Marka z Vysokej máme viacero údajov. Prvýkrát sa spomína vo februári 1508 ako člen dvora (*aulicus*) ostrihomského arcibiskupa Tomáša Bakóca s označením „literát“ a v októbri nasledujúceho roku už pôsobil ako jeho dvormajster (*magister curie*).¹⁵ V službách arcibiskupa bol ešte aj v roku 1514.¹⁶ Neskôr pôsobil na kráľovskom dvore, kde je v rokoch 1517 – 1525 doložený ako komorník (*cubicularius*) kráľa Ľudovíta II.¹⁷ V tomto období tiež od 24. augusta do 9. septembra 1520 spravoval arcibiskupské majetky po smrti kaločského arcibiskupa Gregora Frangepána.¹⁸ Zo samotných zlomkov je možné vyčítať informáciu o jeho príslušnosti ku kňazskému stavu – na ceste medzi obcami Sebeş a Rapoltu Mare totiž zaplatil jeden denár chlapcovi, ktorý mu miništroval pri omši. Nevyjasnený zostáva Markov vzťah k bratislavskej kapitule, v ktorej archíve sa našli jeho zápisky. Dostupné archontologické zoznamy ho totiž medzi

-
- 14 Bélaya na osmanský dvor sprevádzalo údajne 104 osôb, z toho boli dvaja kapláni, dvaja kapitáni a niekoľko hudobníkov. Diplomatoz bolo (vrátane samotného Bélaya) zrejme päť. FODOR – DÁVID, ref. 3, s. 36-37.
 - 15 C. TÓTH, Norbert. *Magyarország késő-középkori főpapi archontológiája*. Győr: Győri Egyházmegyei Levéltár, 2017, s. 31. ISBN 9786155035159.
 - 16 ERDÉLYI, Gabriela. *Egy kolostorper története. Hatalom, vallás és mindennapok a középkor és az újkor határan*. Budapest: MTA Történettudományi Intézete, 2005, s. 36, pozn. 53. ISBN 9639627011. Autorka odkazuje na listinu MNL OL, DF 280 766, ktorú Bakóc adresoval *Egregio Marco de Wyzoka, familiari nostro, nobis dilecto*.
 - 17 Spomína sa v rokoch 1517, 1519, 1520 a 1525. K roku 1519: THALLÓCZY, Lajos. *Jajca (bán-ság, vár és város) története*. Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia, 1915, s. 282-283, nr. CXCV (práca vyšla ako súčasť edičnej rady *Codex diplomaticus partium regno Hungariae adnexarum*, zv. 4). K roku 1520: C. TÓTH, Norbert. Az egri püspöki szék betöltésének problémái 1520 és 1523 között. Adatok az egri, szerémi és váci püspökök archontológiájához. In CABELLO, Juan – C. TÓTH, Norbert (eds.). *Erősségénél fogva várépítésre való*. Nyíregyháza: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Múzeumok Igazgatósága, 2011, s. 369. ISBN 9789637220753. K roku 1525: FRAKNOI, Guilelmus. *Liber rationum Ludovici II. Hungariae et Bohemiae regis 1525*. Budapest: Athenaeum, 1876, str. 63. Jeho pôsobenie vo funkcii komorníka v roku 1517 je doložené len prostredníctvom už citovaného sprievodného listu.
 - 18 HORVÁTH, Richárd – NEUMANN, Tibor – C. TÓTH, Norbert. Pontot az „i-re“. A Magyarország világi archontológiája című program múltja, jelene és közeli jövője. In *Turul*, 2013, roč. 86, č. 2, s. 48. ISSN 12167258. Pozri aj: C. TÓTH, ref. 15, s. 39.

jej kanonikmi neuvádzajú.¹⁹ Do samotnej Bratislavy sa Marek dostal zrejme po porážke Uhorska v bitke pri Moháči.

Pokiaľ ide o pôvodnú podobu Markových poznámok, dnešný stav zlomkov nasvedčuje tomu, že nejde o zachované strany pôvodne jedného zošita, ale že evidencia bola skôr vedená na samostatných (bi)fóliách. Na zlomkoch I a III, ktoré sa zachovali v podobe bifólií, sa totiž nepodarilo nájsť dierky, ktoré by svedčili o ich pôvodnom zviazaní. Navyše, strany jednotlivých zlomkov majú mierne odlišné rozmery, čo tiež nepriamo svedčí o tom, že Marek použil náhodné hárky papiera, ktoré mal poruke.

Priebeh cesty

Text zachovaných zlomkov sa začína až dňom príchodu do Edirne, preto nie je možné rekonštruovať trasu do vnútrozemia Osmanskej ríše. Dá sa predpokladať, že podobne ako iné posolstvá aj toto veľkú časť cesty absolvovalo plavbou po Dunaji.

V Edirne sa skupina zdržala vyše mesiaca, z toho záznamy o prvých 27 dňoch obsahuje text prvého zlomku. Podľa nich bolo stravovanie hostí zabezpečené osmanskou stranou a zodpovedal zaň pridelený „šafár“ (*dispensator cesaris Turchorum*). Zaujímavosťou je, že do Veľkonočnej nedele bola poskytovaná Uhrom len bezmäsitá strava, až v nedeľu dostali hostia na stôl dva baránky a desať kureniec, a taktiež vajcia a maslo. Môže to svedčiť o istej úcte ku kresťanským pôstnym tradíciám zo strany hostiteľov. Poskytovaná strava bola celkovo na vysokej úrovni a zahŕňala napríklad dávky vtedy luxusného cukru (*saccharum*), čierneho korenia (*piper*), šafránu (*crocum*) a jedenkrát mohol Marek so spoločníkmi ochutnať aj zázvor (*zinziber*). Okrem toho bolo do kuchyne každodenne dodávané veľké množstvo zeleniny (cibuľa, kapusta, špenát) a ovocia (figy, olivy, jablká, mandle). Z mäsa išlo predovšetkým o baraninu a hydinu, a tiež ryby, najmä úhory. Na dochucovanie pokrmov okrem uvedených korenín poskytoval šafár aj med (*mel*), ocot (*acetum*) a vínny ocot (*vinum acetosum*).²⁰ Stravovanie koní, na ktorých vyslanci pricestovali, bolo zabezpečené dávkami sena (*fenum*).

19 K archontológii stredovekej Bratislavskej kapituly pozri napr. RIMELY, Carolus. *Capitulum insignis ecclesiae collegiatae Posoniensis ad sanctum Martinum episcopum olim sanctissimum Salvatorem*. Bratislava: Typis Caroli Angermayer, 1880, 335 s.; ORTVAY, Theodor. *Geschichte der Stadt Pressburg III*. Preßburg: Verlag Carl Stamfel, 1894, s. 219-322 alebo novšie KÖBLÖS, József. *A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan archontológiája 1458–1526*. Budapest: Magyar országos levéltár, 1987, 247 s. ISBN 9636310394. Novšie k archontologickej štruktúre aj ŠEDIVÝ, Juraj. Hodnostári bratislavskej kapituly v stredoveku (s dôrazom na arpádovské a anjouovské obdobie). In *Historické štúdie*, 2013, roč. 47, s. 11-27. ISBN 9788022413244.

20 Pomôckou pri identifikácii jednotlivých potravín nám bola práca KOZÁK, Petr. Evidence

Prvý problém sa objavil počas 12. dňa pobytu (20. apríla), keď nebolo dodané žiadne seno a nasledujúcich 5 dní si ho hostia museli zaobstarávať sami „za vlastné peniaze a dosť vysokú cenu“. Od 18. dňa (26. apríla) sa za vymenovanými potravinami začína objavovať poznámka *aliud nihil*, ktorá svedčí o poklese objemu dodávok. Na 21. deň už šafár neposkytol žiadnu stravu ani pre ľudí, ani pre kone. Nasledujúci deň bol ku skupine pridelený iný šafár, ktorý ju mal sprevádzať až k Dunaju. Od 23. dňa sa skupina začala stravovať aj na vlastné náklady. Posledný záznam z 27. dňa pobytu (5. mája) hovorí, že do kuchyne nebolo dodané „celkom nič“ (*penitus nihil*) a uhorskí návštevníci dokonca celý deň nevideli ani osmanského šafára. Potom čakala skupina ešte desať dní na príchod osmanského vyslanca. Touto informáciu sa text prvého zlomku končí.

Druhý zlomok obsahuje informácie o spiatočnej ceste do Uhorska, pričom pokrýva obdobie jedného týždňa od nedele 24. mája (zachoval sa len koniec záznamov) do nasledujúcej soboty, teda 30. mája 1517. Medzi prvým a druhým zlomkom je hiát 18 dní, z čoho asi desať dní pripadá na pobyt v Edirne a zvyšok na spiatočnú cestu. Zlomok zachytáva cestu skupiny od neidentifikovanej lokality *Kizzowach*, cez mesto Tálmaciu (*Tolmach*) až do mesta Sibiu (*Zeben*).

Záznamy hovoria najmä o nákupoch základných potravín – vína, mlieka, syrov, octu, vajec, špenátu alebo mäsa, pričom v porovnaní s dobou pobytu v Edirne úroveň stravovania značne poklesla. V tomto období cestu sťažilo uhynutie koňa, za ktorého museli kúpiť náhradu v spomenutej obci *Kizzowach*. V Sibiu zaplatil Marek tiež za služby miestnemu barbierovi. Keďže hneď nasledujúci záznam spomína nákup „dubu“ alebo skôr dubovej kôry (*prina*), ktorý sa používal pri liečení zápalov, mohlo by ísť o svedectvo o zdravotných problémoch niektorého člena skupiny. Za pozornosť stoja aj dva záznamy tohto zlomku, ktoré hovoria o nákupe mäsa a mlieka pre psy, ktoré sa inak v celom texte nespomínajú.

Bezprostredne na text druhého zlomku nadväzuje tretí, ktorého prvý záznam je z 31. mája a posledný z 13. júna 1517. Počas týchto dní družina prešla cez Sibiu a pokračovala ďalej cez Sebeş (*Zazzebes*), prekročila rieku Mureş (*Marcos*) a ďalej šla cez obce Rapoltu Mare (*Rapoln*), Deva (*Deva*), Lipova (*Lippa*), Orosháza (*Oruz Haza*) a niekoľko neidentifikovaných lokalít, ktorých názvy sú na poslednej strane rukopisu nečitateľné. Podľa niektorých záznamov sa zdá, že spolu s Uhrami cestovalo aj niekoľko Osmanov. V tejto časti cesty k zvyčajným potravinám pribudli aj viackrát kupované jahody (*fraga*) a čerešne (*cerasa*), dvakrát tiež pivo (*cervisia*). Objavuje sa aj nekvasený chlieb (*azima*). Okrem

potravín u dvorů knížat a kralů z dynastie Jagellonců. Několik úvah na příkladu účtů dvora prince Zikmunda z přelomu 15. a 16. století. In KORBELÁŘOVÁ, Irena (ed.). *Kulinární kultura Slezska a střední Evropy. Východiska, metody, interdisciplinarita*. Oprava: Slezská univerzita v Opavě, 2015, s. 57-96. ISBN 9788075101761.

toho družina vo väčšej miere kupovala tovary dennej potreby – topánky (*calcei*), mydlo (*smigma*), povraz (*corda*), opasok (*corrigia*), rukavice (*ciroteca*), podkopy pre kone (*babatum*), nôž (*cutellus*) a ďalšie.

* * *

Účtovné písomnosti sú bezpochyby významným prameňom pre poznanie každodenného života v stredoveku. V prostredí Uhorska sa ich však nezachovalo veľa, keďže sa ako záznamy dočasnej potreby netešili takej úcte a neboli tak opatrované ako listiny. Ak aj predpokladáme ich trvalé uchovávanie aspoň v prostredí krajinských úradov (resp. kancelárií krajinských hodnostárov) alebo v prostredí významnejších cirkevných inštitúcií, stretávame sa s problémom ich zničenia v dôsledku neskorších udalostí – najmä vojenských konfliktov a zásahov prírodných živlov. Obzvlášť citelnú stratu predstavuje strata kráľovského archívu v dôsledku bitky pri Moháči. V tomto kontexte potom získavajú na cene aj účtovné záznamy z cesty, ktorú absolvoval Marek z Vysokej, komorník kráľa Ľudovíta II., v roku 1517. Jeho cestovné záznamy predstavujú zaujímavú sondu do problematiky uhorsko-osmanských diplomatických stykov v zložitom dejinnom období, len štyri roky pred vypuknutím vojenského konfliktu, ktorý po obsadení Belehradu (1521) vyvrcholil bitkou pri Moháči a znamenal koniec stredovekých dejín Uhorska.

Edičná poznámka

Edícia cestovných záznamov Marka z Vysokej zachovaných vo forme troch samostatných zlomkov bola spracovaná tak, aby v čo najväčšej možnej miere odzrkadľovala podobu originálneho textu. Zásahy editora sa obmedzili len na úpravu písania veľkých písmen na začiatku slov podľa dnešného pravopisu a doplnenie interpunkcie na ľahšiu zrozumiteľnosť textu. Kvôli prehľadnosti boli tiež záznamy z jednotlivých dní v druhom a treťom zlomku oddelené vždy vložením voľného riadku. V treťom zlomku bolo zachované oddelenie niektorých záznamov čiarou.

Na uľahčenie orientácie v edícii pripájame kalendár zachytávajúci mesiace apríl, máj a jún roka 1517. V kalendári sú čísla dní uvedené len pre tie dni, na ktoré sa viažu texty zlomkov. Záznamy z vynechaných dní, ktoré sú v kalendári nečíslované, sa nezachovali. Umiestnenie čísla dňa do zátvoriek znamená, že v zachovaných textoch sa k príslušnému dňu neviaže žiaden záznam.

	Apríl				Máj				Jún	
P		13	20	27		4			25	(1) 8
U		14	21	28		5			26	(2) 9
S		(15)	22	29					27	3 10
Š	9	16	23	30					28	4 11
P	10	17	24		1				29	5 12
S	11	18	25		2				30	6 13
N	12	19	26		3			24	31	7

V texte sa vyskytujú dve pomenovania dobových merných jednotiek, ktoré je nutné ozrejmiť. Marek z Vysokej slovom *killa* označoval osmanskú mieru *kile* alebo *keyl* používanú pre sypaniny. V rôznych oblastiach sa používali rôzne veľkosti tejto miery, najpoužívanejšie bolo istanbulske kile, ktoré zodpovedalo hmotnosti 25,64 kg. V texte sa vyskytujúce slovo *jazpra* (väčšinou v skrátenej podobe *jaz.*) označuje zasa základnú peňažnú jednotku Osmanskej ríše akça. V prameňoch z uhorského prostredia sa vyskytuje tento názov bežne v podobe *asper* alebo *oszpora*.²¹

Ostatné zásady edovania textov boli dodržané v klasickej podobe. Hranatými zátvorkami je teda označené poškodenie textu [...], ktoré je v niektorých prípadoch doplnené podľa kontextu [Item]. Vyškrtnutý text je umiestnený v dvojitej ostrej zátvorke «famulo». Výkričník upozorňuje na zjavnú chybu v pôvodnom texte (!) a otáznikom je poukázané na nejasné čítanie alebo skratku, ktorú sa nepodarilo rozpísať (?). Problémom pri prepise niektorých záznamov je Markovo ťažko čitateľné písmo, ale aj rozmazanie textu rukopisov, ktoré sa prejavilo najmä na poslednej strane tretieho zlomku.

Vysvetľujúce poznámky sú umiestnené na každej strane pod čiarou a označené sú nepretržitou číselnou radou. Textovo-kritické poznámky sú umiestnené samostatne na konci každého z troch editovaných zlomkov a sú označené písmenami.

* Vznik štúdie bol podporený Grantom Univerzity Komenského č. UK/466/2016: *Príprava edície stredovekých hospodárskych registrov Bratislavskej kapituly*.

21 BLAŠKOVIČ, Jozef. Peniaze, miery a váhy používané na území Slovenska okupovanom Turkami. In *Historické štúdie*, 1969, roč. 14, s. 208-213.

Príloha I
Záznamy Marka z Vysokej z pobytu v Edirne
9. apríl až 5. máj 1517 (1. až 27. deň)

MV SR Slovenský národný archív, fond Súkromný archív Bratislavskej kapituly, capsa 56, fasc. 4, nr. 20.

Papier bez vodoznaku, 2 fol., zošitový formát, 300 x 115 mm.

fol. 1r

Registrum factum super expensis quotidianis per dispensatorem cesaris Turchorum in Drenapol²² ad me Marcum de Vizoka expositum

- Item prima die adventus mei (9. apríl), videlicet feria quinta, hoc est in cena Domini.
- Item fuit mihi portatum ad coquinam alicuius scemodi (!)^a, pisces marine salsi; deinde eadem die oleum, olive, de alia cepe, piper, crocum; ulterius ficus, candeles et chucarum^b.
- Item vinum, panes et anguillas.
- Item Magna feria sexta ante Pasce (10. apríl) vinum, panes, anguillas, cepas, caules, ficus, oleum.
- Item die sabbatum ante Pasce (11. apríl) panes vinulenti^c, anguillas, cepas, caules, ficus, oleum, de de (!) spinacio et mel.
- Item in die Resurrectionis Domini (12. apríl) vinum, panes, duos agnellos, decem pullos, ova, caules, mel, unam candelam ceream et butirum.
- Item feria secunda post Pasce (13. apríl) duos agnellos, vinum, panes, caules, butirum et mel.
- Item feria tertia post Pasce (14. apríl) quattuor agnellos, videlicet duos pro feria tertia et duos ad feriam quartam, panes, vinum, caules, butirum, candelam et modicum cucharis^b.
- Item feria quinta post Pasce (16. apríl) panes, vinum, caules, butirum et decem ova, pullos duos et duos agnos et mel et de spinacio.
- Item feria sexta post «dominicam» Pasce (17. apríl) vinum, panes, anguillas, caules, cepas, oleum, ficus nullius momenti (!) et de spinacio et mel.
- Item die sabattum (18. apríl) vinum, panes, anguillas, oleum, ficus, caules et mel.

22 Drenapol – Edirne (lat. Hadrianopolis) v dnešnom Turecku.

fol. 1v

- Item in dominica Quasi modo (19. *apríl*) duos pullos et vinum acetosum, et eciam vinum gustare potuimus. Et hiis diebus supradictis singulis singulas quattor killas^d ordeie^e ad quattuor decim (!) equos sunt dati.
- Item feria secunda post dominicam Quasi modo (20. *apríl*) panes, vinum acetosum, duas agnos, caules, cepas et unam candelam et modicum chucharis^b. Fenum autem per quinque diebus propriis pecuniis comparavimus (!) valde cari precii.
- Item feria tertia (21. *apríl*) panes, vinum, duos agnos, unam lucernam, mel, ova decem, piper, modicum crocum et acetum et caules et mel.
- Item feria quarta (22. *apríl*) panes, vinum, duos agnos, mel, acetum, piper, crocum. Hiis autem duobus diebus candelas propriis comparavimus (!).
- Item feria quinta (23. *apríl*) panes, vinum, duos agnos, mel, butirum, piper, crocum et modicum zinziber^f et cepas, caules.
- Item feria sexta (24. *apríl*) panes, vinum, pisces, anguillos, caules, cepas, piper, crocum et de spinacio, oleum et caules.
- Item sabbatum (25. *apríl*) panes, vinum, ova decem, anguillas, butirum, caules et mel. Et incipiendo a feria quarta usque ad feriam secundam non habuimus fenum, nisi propriis comparavimus (!) pecuniis cari precii.
- Item in dominica tertia, hoc est Misericordia (26. *apríl*), panes, vinum, duos agnos. Aliud nihil.
- Item feria secunda (27. *apríl*) panes, vinum, unum agnum, piper, crocum, cepas, acetum, candelas, cucharum^b modicum. Aliud nihil.
- Item feria tertia post prefatam dominicam (28. *apríl*) panes, vinum acetosum, poma, fenum, cepas, caules, piper, crocum et butirum, mel. Aliud nihil.
- Item feria quarta post dominicam prefatam (29. *apríl*) nullus nil attulit neque de victu neque de avictu, sed propriis pecuniis comparavimus (!) omnia tam ad nos quam ad famulos.

fol. 2r

- Item feria quinta (30. *apríl*) deputarunt nobis unum Turchum dispensatorem usque ad Danubium. Et eadem die prefatus dispensator attullit ad sero medium agnum, panes X et XXX jazpras^g pro vino dedit nobis.
- Item feria sexta (1. *máj*) quasi hora vesperarum adduxit quattuor anguillas, spinach (!), oleum et modicum ficus, fenum V jazpras^g et avenam II killas^d. Nisi hiis diebus propriis pecuniis omnia addidimus tam ad equos quam ad famulos et valde cari precii.
- Item die sabattum (2. *máj*) vinum XXX jazpris^g, panes XV jazpris^g, duas anguillas, amigdalas modicum, piper et crocum una jazpra^g, ova, acetum, duas killas^d orde^e, fenum V jazpris^g.
- Item Item in dominica Jubilate (3. *máj*) hora vesperarum medium agnum et unam gallinam, piper, crocum una jazpra^g, panes VI jazpris^g, aquam una jazpra^g, limoneas tres, poma XII, fenum V jazpris^g et ordeum^e II killas^d. Aliud nihil, sed propriis pecuniis omnia addidimus.
- Item feria secunda post Jubilate (4. *máj*) hora vesperarum ad vinum XXX jazpras^g, ad panes X jazpras^g, medium agnum et ova VI.
- Item feria tertia (5. *máj*) nihil dedit neque panes neque vinum, penitus nihil. Neque personam dispensatoris potuimus videre, sed dominus orator omnia propriis pecuniis comparavit^h tam ad usum familie quam eciam equorum. Et per decem dies expetavimus (!) oratorem cesaris Turcharum et omnia propriis comparavimus (!).

fol. 2v – nezapísaná strana

Poznámky:

^a Zrejme niektorá rastlina z rodu *stemodia* používaná v liečiteľstve;

^b Tak v orig., správne *saccharum/-i* (cukor);

^c V orig. napísané *viuli* s označením skrátenia, správne má byť *vinolenti*.

^d Tak v orig., správne *kila* alebo *keyl*, osmanská objemová jednotka pre sypaniny;

^e Tak v orig., správne *hordeum* (jačmeň);

^f Tak v orig., zázvor;

^g Tak v orig., dobový výraz pre základnú osmanskú menovú jednotku *akça*;

^h Koncovka je v orig. nejasná, zrejme prepísané z pôvodného *compararavimus*.

Príloha II
Záznamy Marka z Vysokej zo spiatočnej cesty do Uhorska
24. máj až 30. mája 1517 (46. až 52. deň)

*MV SR Slovenský národný archív, fond Súkromný archív Bratislavskej kapituly,
 škat. 120, capsa 43, fasc. 3, sine nr.
 Papier bez vodoznaku, 1 fol., 297 x 108 mm.*

fol. 1r

(24. máj)

Item pro ordeo ^a	jaz.	XVIII
Item pro vino	jaz.	XIII
Item pro agnello	jaz.	XII
Item pro lac (!)	jaz.	I

Item feria secunda (25. máj) in prandio pro vino jaz. XII

Item pro aceto	jaz.	II
Item pro feno equis	jaz.	VI
Item pro lac (!)	jaz.	II
Item pro caseo	jaz.	II

Item feria tertia (26. máj):

Item pro capre vitulo	jaz.	XII
Item pro larda et spinacio	jaz.	III
Item pro vino ad prandium	jaz.	VII[I] ^b
Item pro aceto	jaz.	II
Item pro ova	jaz.	II
Item eadem die pro vino ^c ad sero	jaz.	VI
Item ad ova	jaz.	II
Item pro aceto	jaz.	I

Item feria quarta (27. *máj*) in villa Kizzowach²³ ubi retenti fuimus:

Item pro avena	jaz.	XVI
Item pro vino ad prandium	jaz.	VI
Item pro equo destructo alium emi	jaz.	III ^{centum} XI
Item pro caseo	jaz.	II
Item eadem die ad sero pro vino	jaz.	VIII

Item feria quinta (28. *máj*) exivimus de villa prefata et venimus ad opidum Tolmach²⁴ prope Oltum rivum.²⁵

Item ad prandium pro vino	jaz.	VIII
Item hospiti	jaz.	II
Item pro lac (!)	jaz.	I
Item coco Michaeli ad cocquinam	jaz.	XX
Item currum tenentibus	jaz.	II III (!)
Item navigatoribus	jaz.	X
Item in eadem die ad sero pro vino		VI III (!)

Item feria sexta (29. *máj*) venimus ante Penthecosten ad Zebe.²⁶

Item ibidem barbitonsori	den.	III
Item pro prinis ^d	den.	II.
Item eadem die Johanni pro vatavo ^e	den.	XI
Item eidem dedi	den.	XXV
[...] ^f		

fol. 1v

Item cocus Michael comparavit pdti. (?) thlap(er) (?) Nemezeth (?) den.	V
Item Johanni «famulo» curriffiero ^g dedi	den. «X» II
Item Andree dedi	den. II
Item pro carnibus et pro lac (!) canibus	den. III
Item idem Micael (!) cocus pro aceto	den. II

23 *Kizzowach* – neidentifikovaná lokalita.

24 *Tolmach* – Tălmăciu (maď. Nagytalmács), lokalita v stolici Szeben, dnes v Rumunsku.

25 *Oltus rivus* – rieka Olt v Rumunsku.

26 *Zebe* – Sibiu (maď. Nagyszeben), lokalita v stolici Szeben, dnes v Rumunsku.

Item idem panes	den.	II
Item idem carnes capernas	den.	II
Item sabbattum (!) in vigilia Penthecosten (30. máj) exposui:		
Item pro carnibus canibus	den.	II
Item pro aurinar ^e ad currum	den.	III
Item fabri fabri (!) pro babatibus	den.	XXVII
Item alio fabri (!) pro babatibus	den.	XXII
Item alia vice eidem fabro	den.	VIII
Item Simoni pro camisia	den.	XI ^h
Item pro gomphis ⁱ curriffero	den.	III

Poznámky:

^a Tak v orig., správne *hordeum* (jačmeň);

^b Okraj fólia chýba, doplnené podľa zachovanej časti číslice;

^c Spojenie *pro vino* dopísané do medzery medzi riadkami, umiestnenie do textu určené čiarou;

^d Tak v orig., lat. *pinus* – dub, zrejme ide o dubovú kôru;

^e Tak v orig., slovo neznámeho významu;

^f Riadok s mimoriadne malým a nečitateľným písmom, zrejme *probationes pennae*;

^g Slovo *curriffero* dopísané nad predošlé vyškrtané slovo;

^h Prepísané z „XX“;

ⁱ Tak v orig., správnejšie *gumphis* – klince na upevnenie konskej podkovy.

Príloha III
Záznamy Mareka z Vysokej zo spiatočnej cesty do Uhorska
31. mája až 13. júna 1517 (53. až 66. deň)

MV SR Slovenský národný archív, fond Súkromný archív Bratislavskej kapituly, škat. 120, capsa 43, fasc. 3, sine nr.

Papier bez vodoznaku, 2 fol., zošitový formát, 300 x 110 mm.

fol. 1r

Registrum factum super expensarum domini Marci et adoratores Thurcorum

Item primo in Penthecosten^a (31. máj) pro prinis^b in Zebeⁿ²⁷ den. VI

Item pro puellis in Zebinio²⁸ den. VI

Item pro pane, «z» semellis den. XVI

Item pro lagena den. III

Item pro smigma den. III

Item pro subsultura (!) calciamenti mei den. I

Item pro parva corda den. XIII

Item «...»^c pro duobus babbatibus^d in Zazzebes²⁹ pro equo den. V

Item venimus^e feria quarta post Penthecosten (3. jún) ad Zazzebes ad prandium.

Item eadem die pro feno den. IIII

Item propter tres cirotecas den. XXVII[...]

Item Andree famulo pro fal(...)^f den. II

Item pro lactuca den. I

Item eadem die in Zazzebes pro pane den. IIII

Item pro vino ad prandium ibidem den. XVI

Item pro piscibus ad prandium den. VII

Item eadem die pernoctavimus in Zazvoros.³⁰

Item ibidem de sero pro vino den. IIII

27 Zebe – Sibiu (maď. Nagyszeben), lokalita v stolici Szeben, dnes v Rumunsku.

28 Zebinio – zrejme iný variant názvu mesta Sibiu.

29 Zazzebes – Sebeş (maď. Szászsebes), lokalita v stolici Fehér, dnes v Rumunsku.

30 Zazvoros – Orăştie (maď. Szászváros), lokalita v stolici Hunyad, dnes v Rumunsku.

Item feria quinta post Penthecosten^g (4. jún) transfretavimus super Marcos.³¹

Item navigatoribus den. XII

Item pro fraga den. IIIII

Item pro duabus babatibus (!) den. IIII

Item fratribus elemosina den. IIII

Item puero, qui missa celebravit mecum den. I

Item eadem die de sero scholaribus den. X

Item pro vino eadem die famulis den. VI

Item feria sexta post Penthecosten (5. jún) in Rapoln:³²

Item navigatoribus den. XIII

Item pro aurinor^h den. III

Item pro lacte Ladizlao den. I

Item pro vino famulis den. III

Item fabro pro dispositione curri den. XV

Item pro piscibus eadem die den. VIII

Item pro candelis den. I

Item scholaribus den. III

Item feria sexta in Deva³³ pernoctavimus

Item ibidem scholaribus

IX IX IX IIIII II/ IIIIIII/ IIIIIII/ i

fol. 1v

«Jacobus Godondis. In nomine domini»

Item pro Andre dedi ad calceos den. XXVIII

Item «eadem» die sabbatum ante Trinitatis (6. jún) exivimus ex Deva.

Item eadem die in prandio pro pane den. III

Item Simoni pro lacte den. II

Item pro avena den. XXV

Item pro feno den. VI

31 *Marcos* – rieka Mureş (maď. Maros) v Rumunsku.

32 *Rapoln* – Rapoltu Mare (maď. Nagyrápol), lokalita v stolici Hunyad, dnes v Rumunsku.

33 *Deva* – Deva (maď. Déva), lokalita v stolici Hunyad, dnes v Rumunsku.

Item in die Trinitatis est dominica (7. *jún*).

Item pro vino de sero et ad prandium	den. XII
Item de mane pro vino	den. XIII
Item pro pane de mane	den. XI
Item pro avena	den. XXXV
[It]em Johanni famulo «ad viam» ^j	den. XII
[It]em eadem die Trinitatis in prandio exposui	
[It]em pro lacte ad t. ^k	den. III
Item pro ova	den. II
Item eadem die ad sero pro avena t. ^k	den. XXVIII
Item iterum secunda vice pro avena	den. VII
Item Marchinkoni ³⁴ pro avena	den. XIII
Item eadem die de sero pro avena	den. XXIII

Item feria secunda post Trinitatis (8. *jún*) exposui:

Item eadem die in via pro pane	den. VII
Item pro butiro	den. I
Item pro azima	den. I
Item pro cervisia	den. VIII
Item Andree pro ova	den. II
Item eadem ad sero pro pane et cerasa, ova (!) ^l Johanni dedi den. X	
Item eadem sero pro avena t. ^k «tur»	den. XXXVI
Item eodem sero alia vice pro avena	den. XXIII
Item Ladizlao pro pane	den. II
Item ad cerasa	den. IJ
Item panes t. ^k	den. X
Item pro vino famulis de sero	den. V
Item pro pane famulis	den. III
Item feria tertia (9. <i>jún</i>) Andree pro babatibus III	den. IIIJ

34 *Marchinkoni* – slovo nejasného významu (neidentifikovaná lokalita, príp. meno niektorého člena skupiny).

fol. 2r

Item eadem feria tertia in Lippa ³⁵ exposui:	
Item Andree pro gonphis ^m	den. II
Item Grigorio pro calceis	den. XIII
Item Simoni pro calceis	den. II
Item Anthonio fabro	den. III
Item parvo ⁿ Gregorio pro gonphis ^m	den. II
Item Johanni curripheri	den. V
Item Michaeli pro coco	den. V
Item Johanni pro una babate equi	den. III
Item pro avena Johanni	den. XXIII
Item pro pane ad item	den. X
Item pro despositione curru (!)	den. X[...]
Item navigatoribus in Lippa	den. [...]
Item citaristis	den. [...]
Item pro aurina ^h	den. X[...]
Item pro Gregorio tuniche (!)	den. V[...]
Item Johanni ad prandium pro vino famulis	den. X [...]
Item Andree pro cerasis in via	den. IIII
Item de sero scholaribus	den. IIII
Item eadem die de sero pro vino inprimis	
Item cupellano (!) custodi	den. IIII
Item feria quarta ante festum Corporis Christi (<i>10. jún</i>):	
Item de mane curriifero pro avena t. ^k	den. XX
Item pro pane t. ^k	den. X
Item pro vino de mane	den. XV
Item eadem feria 4 ^{-ta} scholaribus	den. IIII
Item pro ova (!) ad prandium	den. II
Item pro piscibus	den. II
Item pro cerasa	den. I

35 *Lippa* – Lipova (maď. Lippa), lokalita v stolici Arad, dnes v Rumunsku.

Item pro avena t. ^k	den. XX
Item pro pane t. ^k	den. X
Item pro caseo famulis	den. II
Item pro cervisia	den. III
Item pro pulis IIII t. ^k	den. VII

Item feria quinta, hoc est in festo Corporis Christi (*11. jún*):

Item de mane pro ova	den. I
Item scolaribus	den. II
Item pro ordeo ^o t. ^k	den. XXVI
Item pro vino ad lagenam	den. VIII

fol. 2v

In villa Oruz Haza³⁶:

Item pro pulis t. ^k Johanni	den. X
Item pro ordeo ^o t. ^k	den. X
Item pro agno parvo	den. VII
Item pro fraga Gregorio in via	den. I
Item pro medio agno	den. III

Item feria sexta (*12. jún*):

Item Johanni ad pisces	den. X
Item eidem Johanni pro vino	den. V

In villa Gol[...] ³⁷

Item feria sexta post Penthecosten:

Item Johanni pro pane t. ^k	den. X
Item secunda vice pro pisces (!) t. ^k	den. VII
Item navigatoribus in Kuru[...] ³⁸	den. VI
Item eadem die ad prandium famulis pro pane	den. VII
[Item] pro vino ad prandium famulis	den. XII
[Item] pro sale	den. I

36 *Oruz Haza* – Orosháza, lokalita v stolici Békeš, dnes v Maďarsku.

37 *Gol[...]* – neidentifikovaná lokalita.

38 *Kuru[...]* – zrejme rieka Kurca v Maďarsku vzdialená asi 40 km od obce Orosháza.

[Item] pro cancris	den. IJ
[Item] pro aceto	den. I
[Item] Gregorio Litterato ad Budam ³⁹	den. LXXV
[Item] «eadem feria sexta Johanni	den. XXXXX»
Item eodem die pro II agnellis pro Turchis	den. XX
Item eodem die de sero pro vino in Tizavarsa ⁴⁰	den. XVI
Item pro avena de sero	den. X

Item sabbato in octavas Corporis Christi (*13. jún*) de mane:

Item de mane pro piscibus [...]	den. IX
Item pro secundis piscibus in II capisteria	den. VIII II (!)
Item propter III panes magnes (!) t. ^k	den. XVI
Item pro ptellis (!)	den. II
Item pro cepe	den. I
Item pro corigio Andree	den. I
Item Gregorio pro ova t. ^k	den. II
Item Johannes emit ex J ^p flor. ista infra[scripta]:	
Item pisces t. ^k	den. X
Item pro avena t. ^k	den. XIII
Item pro aceto t. ^k	den. XIII
Item pro sale t. ^k	den. II
<u>Item pro uno cutello t.^k</u>	<u>den. V</u>
Item pro sigma ^q t. ^k sacerdoti tur (!)	den. II
Item pro locione camisie	den. II
Item pro sale	den. I
Item pro agno t. ^k	den. X
Item Johanni dedi ad iter ad Varkon ⁴¹	den. XV
Item eidem pro avena	den. XVI
Item pro vino ad prandium	den. XXXII
Item barbitensori pro me	den. IJ ^r
Item Ladizlao pro sigima ^q	den. [...]

39 *Buda* – Budín, dnes súčasť Budapešti, Maďarsko.

40 *Tizavarsa* – neidentifikovaná lokalita, pravdepodobne v blízkosti rieky Tisza.

41 *Varkon* – neidentifikovaná lokalita.

Poznámky:

- ^a Spojenie *in Penthecosten* dopísané do medzery medzi riadkami, umiestnenie do textu určené podľa kontextu;
- ^b Tak v orig., lat. *pinus* – dub, zrejme ide o dubovú kôru;
- ^c Kvôli vyškrtnutiu nečitateľné;
- ^d Spojenie *pro duobus babbatibus* dopísané nad predošlý vyškrtnutý text;
- ^e Slovo *venimus* dopísané do medzery medzi riadkami, umiestnenie do textu určené podľa kontextu;
- ^f Neurčené skrátené slovo;
- ^g Spojenie *post Penthecosten* dopísané do medzery medzi riadkami, umiestnenie do textu určené podľa kontextu;
- ^h Tak v orig., slovo neznámeho významu;
- ⁱ Značky s neznámym významom, zrejme pomocné výpočty alebo *probationes pennae*;
- ^j Odstránené razúrou;
- ^k Skratka nejasného významu, možno označenie Turkov (?);
- ^l Text *pro pane et cerasa, ova* dopísaný do medzery medzi riadkami, umiestnenie do textu určené podľa kontextu;
- ^m Tak v orig., správnejšie *gumphis* – klince na upevnenie konskej podkovy;
- ⁿ Možné aj čítanie *primo*;
- ^o Tak v orig., má byť *hordeo* – jačmeň;
- ^p Značka pre ½;
- ^q Tak v orig., má byť zrejme *smigma* – mydlo;
- ^r Označenie pre 1½.

Mgr. Rastislav Luz
Univerzita Komenského v Bratislave
Filozofická fakulta
Katedra archívniectva a PVH
Gondova ul. č. 2, P. O. BOX 32
814 99 Bratislava

MV SR Slovenský národný archív
Drotárska cesta 42
P. O. BOX 115,
840 05 Bratislava 45
e-mail: rastislav.luz@gmail.com